



Nacionalni centar  
za vanjsko vrednovanje  
obrazovanja

Identifikacijska  
naljepnica

PAŽLJIVO NALIJEPI

# FILOZOFIJA

DRŽAVNA MATURA

šk. god. 2024./2025.

---

FIL.61.HR.R.K1.28



61204

Način označavanja odgovora na listu za odgovore:



Način ispravljanja pogrešaka na listu za odgovore:



Način ispravljanja pogrešaka u ispitnoj knjižici i na listu za čistopis:



PRITISNUTI OVDJE I OTRGNUTI!



Nacionalni centar  
za vanjsko vrednovanje  
obrazovanja

# DRŽAVNA MATURA

FILOZOFIJA

1 2 3 4 5 7 8 9 0

Identifikacijska naljepnica  
**PAŽLJIVO NALIJEPI!**

F  
I  
L  
1

List za odgovore

D-S061

|     |                          |                          |                          |                          |                          |                          |   |                          |
|-----|--------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|---|--------------------------|
| 1.  | A                        | <input type="checkbox"/> | B                        | <input type="checkbox"/> | C                        | <input type="checkbox"/> | D | <input type="checkbox"/> |
| 2.  | A                        | <input type="checkbox"/> | B                        | <input type="checkbox"/> | C                        | <input type="checkbox"/> | D | <input type="checkbox"/> |
| 3.  | A                        | <input type="checkbox"/> | B                        | <input type="checkbox"/> | C                        | <input type="checkbox"/> | D | <input type="checkbox"/> |
| 4.  | A                        | <input type="checkbox"/> | B                        | <input type="checkbox"/> | C                        | <input type="checkbox"/> | D | <input type="checkbox"/> |
| 5.  | A                        | <input type="checkbox"/> | B                        | <input type="checkbox"/> | C                        | <input type="checkbox"/> | D | <input type="checkbox"/> |
| 6.  | A                        | <input type="checkbox"/> | B                        | <input type="checkbox"/> | C                        | <input type="checkbox"/> | D | <input type="checkbox"/> |
| 7.  | A                        | <input type="checkbox"/> | B                        | <input type="checkbox"/> | C                        | <input type="checkbox"/> | D | <input type="checkbox"/> |
| 8.  | A                        | <input type="checkbox"/> | B                        | <input type="checkbox"/> | C                        | <input type="checkbox"/> | D | <input type="checkbox"/> |
| 9.  | A                        | <input type="checkbox"/> | B                        | <input type="checkbox"/> | C                        | <input type="checkbox"/> | D | <input type="checkbox"/> |
| 10. | A                        | <input type="checkbox"/> | B                        | <input type="checkbox"/> | C                        | <input type="checkbox"/> | D | <input type="checkbox"/> |
| 11. | A                        | B                        | C                        | D                        | E                        | F                        |   |                          |
| 1.  | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |   |                          |
| 2.  | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |   |                          |
| 3.  | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |   |                          |
| 4.  | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |   |                          |
| 12. | A                        | B                        | C                        | D                        | E                        | F                        |   |                          |
| 1.  | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |   |                          |
| 2.  | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |   |                          |
| 3.  | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |   |                          |
| 4.  | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |   |                          |

Šifra ocjenjivača: \_\_\_\_\_

FIL.61.HR.R.L1.02



61205

NE FOTOKOPIRATI  
OBRAZAC SE ČITA OPTIČKI

NE PISATI PREKO  
POLJA ZA ODGOVORE

Označavati ovako: **X**

F I L 1

|     |                         |                            |                            |                             |                            |                             |
|-----|-------------------------|----------------------------|----------------------------|-----------------------------|----------------------------|-----------------------------|
| 13. | Popunjava<br>ocjenjivač | 0 <input type="checkbox"/> | 1 <input type="checkbox"/> | NO <input type="checkbox"/> |                            |                             |
| 14. | Popunjava<br>ocjenjivač | 0 <input type="checkbox"/> | 1 <input type="checkbox"/> | NO <input type="checkbox"/> |                            |                             |
| 15. | Popunjava<br>ocjenjivač | 0 <input type="checkbox"/> | 1 <input type="checkbox"/> | NO <input type="checkbox"/> |                            |                             |
| 16. | Popunjava<br>ocjenjivač | 0 <input type="checkbox"/> | 1 <input type="checkbox"/> | NO <input type="checkbox"/> |                            |                             |
| 17. | Popunjava<br>ocjenjivač | 0 <input type="checkbox"/> | 1 <input type="checkbox"/> | NO <input type="checkbox"/> |                            |                             |
| 18. | Popunjava<br>ocjenjivač | 0 <input type="checkbox"/> | 1 <input type="checkbox"/> | NO <input type="checkbox"/> |                            |                             |
| 19. | Popunjava<br>ocjenjivač | 0 <input type="checkbox"/> | 1 <input type="checkbox"/> | 2 <input type="checkbox"/>  | 3 <input type="checkbox"/> | NO <input type="checkbox"/> |
| 20. | Popunjava<br>ocjenjivač | 0 <input type="checkbox"/> | 1 <input type="checkbox"/> | 2 <input type="checkbox"/>  | 3 <input type="checkbox"/> | NO <input type="checkbox"/> |

PRITISNUTI OVDJE I OTRGNUTI!



Nacionalni centar  
za vanjsko vrednovanje  
obrazovanja

# DRŽAVNA MATURA

FILOZOFIJA

Zadatak esejskoga tipa OCJENJIVAČ **1**

1 2 3 4 5 7 8 9 0

Identifikacijska naljepnica  
**PAŽLJIVO NALIJEPI!**

F  
I  
L  
2

PRAZAN LIST ☐

D-S061

**1.**

Primjerena  
upotreba  
pojmov

|         |   |                          |   |                          |   |                          |   |                          |
|---------|---|--------------------------|---|--------------------------|---|--------------------------|---|--------------------------|
| Pojam 1 | 0 | <input type="checkbox"/> | 1 | <input type="checkbox"/> | 2 | <input type="checkbox"/> | 3 | <input type="checkbox"/> |
| Pojam 2 | 0 | <input type="checkbox"/> | 1 | <input type="checkbox"/> | 2 | <input type="checkbox"/> | 3 | <input type="checkbox"/> |
| Pojam 3 | 0 | <input type="checkbox"/> | 1 | <input type="checkbox"/> | 2 | <input type="checkbox"/> | 3 | <input type="checkbox"/> |
| Pojam 4 | 0 | <input type="checkbox"/> | 1 | <input type="checkbox"/> | 2 | <input type="checkbox"/> | 3 | <input type="checkbox"/> |
| Pojam 5 | 0 | <input type="checkbox"/> | 1 | <input type="checkbox"/> | 2 | <input type="checkbox"/> | 3 | <input type="checkbox"/> |
| Pojam 6 | 0 | <input type="checkbox"/> | 1 | <input type="checkbox"/> | 2 | <input type="checkbox"/> | 3 | <input type="checkbox"/> |

**2.**

Argumentacija

|           |   |                          |   |                          |   |                          |   |                          |
|-----------|---|--------------------------|---|--------------------------|---|--------------------------|---|--------------------------|
| Problem 1 | 0 | <input type="checkbox"/> | 1 | <input type="checkbox"/> | 2 | <input type="checkbox"/> | 3 | <input type="checkbox"/> |
| Problem 2 | 0 | <input type="checkbox"/> | 1 | <input type="checkbox"/> | 2 | <input type="checkbox"/> | 3 | <input type="checkbox"/> |
| Problem 3 | 0 | <input type="checkbox"/> | 1 | <input type="checkbox"/> | 2 | <input type="checkbox"/> | 3 | <input type="checkbox"/> |
| Problem 4 | 0 | <input type="checkbox"/> | 1 | <input type="checkbox"/> | 2 | <input type="checkbox"/> | 3 | <input type="checkbox"/> |
| Problem 5 | 0 | <input type="checkbox"/> | 1 | <input type="checkbox"/> | 2 | <input type="checkbox"/> | 3 | <input type="checkbox"/> |

**3.**

Primjerenost  
primjera  
i navoda

0 ☐ 1 ☐ 2 ☐

**4.**

Kompozicija

|                          |   |                          |   |                          |   |                          |   |                          |
|--------------------------|---|--------------------------|---|--------------------------|---|--------------------------|---|--------------------------|
| 1. Postavljanje problema | 0 | <input type="checkbox"/> | 1 | <input type="checkbox"/> | 2 | <input type="checkbox"/> | 3 | <input type="checkbox"/> |
| 2. Razrada problema      | 0 | <input type="checkbox"/> | 1 | <input type="checkbox"/> | 2 | <input type="checkbox"/> | 3 | <input type="checkbox"/> |
| 3. Zaključak             | 0 | <input type="checkbox"/> | 1 | <input type="checkbox"/> | 2 | <input type="checkbox"/> | 3 | <input type="checkbox"/> |

Šifra ocjenjivača: \_\_\_\_\_

FIL.61.HR.R.E2.01



61206

NE FOTOKOPIRATI  
OBRAZAC SE ČITA OPTIČKI

NE PISATI PREKO  
POLJA ZA ODGOVORE

Označavati ovako: **X**

F I L 2





Nacionalni centar  
za vanjsko vrednovanje  
obrazovanja

# DRŽAVNA MATURA

FILOZOFIJA

Zadatak esejskoga tipa OCJENJIVAČ **2**

1 2 3 4 5 7 8 9 0

Identifikacijska naljepnica  
**PAŽLJIVO NALIJEPI!**

F  
I  
L  
2

PRAZAN LIST ☐

D-S061

**1.**

Primjerena  
upotreba  
pojmov

|         |   |                          |   |                          |   |                          |   |                          |
|---------|---|--------------------------|---|--------------------------|---|--------------------------|---|--------------------------|
| Pojam 1 | 0 | <input type="checkbox"/> | 1 | <input type="checkbox"/> | 2 | <input type="checkbox"/> | 3 | <input type="checkbox"/> |
| Pojam 2 | 0 | <input type="checkbox"/> | 1 | <input type="checkbox"/> | 2 | <input type="checkbox"/> | 3 | <input type="checkbox"/> |
| Pojam 3 | 0 | <input type="checkbox"/> | 1 | <input type="checkbox"/> | 2 | <input type="checkbox"/> | 3 | <input type="checkbox"/> |
| Pojam 4 | 0 | <input type="checkbox"/> | 1 | <input type="checkbox"/> | 2 | <input type="checkbox"/> | 3 | <input type="checkbox"/> |
| Pojam 5 | 0 | <input type="checkbox"/> | 1 | <input type="checkbox"/> | 2 | <input type="checkbox"/> | 3 | <input type="checkbox"/> |
| Pojam 6 | 0 | <input type="checkbox"/> | 1 | <input type="checkbox"/> | 2 | <input type="checkbox"/> | 3 | <input type="checkbox"/> |

**2.**

Argumentacija

|           |   |                          |   |                          |   |                          |   |                          |
|-----------|---|--------------------------|---|--------------------------|---|--------------------------|---|--------------------------|
| Problem 1 | 0 | <input type="checkbox"/> | 1 | <input type="checkbox"/> | 2 | <input type="checkbox"/> | 3 | <input type="checkbox"/> |
| Problem 2 | 0 | <input type="checkbox"/> | 1 | <input type="checkbox"/> | 2 | <input type="checkbox"/> | 3 | <input type="checkbox"/> |
| Problem 3 | 0 | <input type="checkbox"/> | 1 | <input type="checkbox"/> | 2 | <input type="checkbox"/> | 3 | <input type="checkbox"/> |
| Problem 4 | 0 | <input type="checkbox"/> | 1 | <input type="checkbox"/> | 2 | <input type="checkbox"/> | 3 | <input type="checkbox"/> |
| Problem 5 | 0 | <input type="checkbox"/> | 1 | <input type="checkbox"/> | 2 | <input type="checkbox"/> | 3 | <input type="checkbox"/> |

**3.**

Primjerenost  
primjera  
i navoda

0 ☐ 1 ☐ 2 ☐

**4.**

Kompozicija

|                          |   |                          |   |                          |   |                          |   |                          |
|--------------------------|---|--------------------------|---|--------------------------|---|--------------------------|---|--------------------------|
| 1. Postavljanje problema | 0 | <input type="checkbox"/> | 1 | <input type="checkbox"/> | 2 | <input type="checkbox"/> | 3 | <input type="checkbox"/> |
| 2. Razrada problema      | 0 | <input type="checkbox"/> | 1 | <input type="checkbox"/> | 2 | <input type="checkbox"/> | 3 | <input type="checkbox"/> |
| 3. Zaključak             | 0 | <input type="checkbox"/> | 1 | <input type="checkbox"/> | 2 | <input type="checkbox"/> | 3 | <input type="checkbox"/> |

Šifra ocjenjivača: \_\_\_\_\_

FIL.61.HR.R.F2.01



61207

NE FOTOKOPIRATI  
OBRAZAC SE ČITA OPTIČKI

NE PISATI PREKO  
POLJA ZA ODGOVORE

Označavati ovako: **X**

FIL2





---

## OPĆE UPUTE

Pozorno pročitajte sve upute i slijedite ih.

Ne okrećite stranicu i ne rješavajte zadatke dok to ne odobri voditelj ispitne prostorije.

Ispit traje **150** minuta.

Dobro rasporedite vrijeme kako biste mogli riješiti sve zadatke.

Ispred svake skupine zadataka uputa je za rješavanje. Pozorno je pročitajte.

Esej napišite slijedeći priloženu uputu i smjernice za pisanje eseja.

**Esej obvezno napišite na list za čistopis u ovoj ispitnoj knjižici.**

Pišite čitko. Esej će se bodovati s nula (0) bodova ako je nečitko napisan.

Možete pisati po listu za koncept, ali se njegov sadržaj neće bodovati.

Na 2. stranici ove ispitne knjižice prikazan je način označavanja odgovora i načini ispravljanja pogrešaka. Pri ispravljanju pogrešaka potrebno je staviti paraf (isključivo skraćeni potpis, a ne puno ime i prezime).

Upotrebljavajte isključivo kemijsku olovku kojom se piše plavom ili crnom bojom.

Kad riješite zadatke, provjerite odgovore.

Provjerite jeste li nalijepili identifikacijske naljepnice na sve ispitne materijale.

Želimo Vam mnogo uspjeha!

Ova ispitna knjižica ima 22 stranice, od toga 3 prazne.

## I. Zadatci višestrukoga izbora

U sljedećim zadacima od više ponuđenih odgovora samo je **jedan** točan.  
Točne odgovore morate označiti znakom X na listu za odgovore.  
Točan odgovor donosi jedan bod.

1. Kako se naziva filozofska disciplina u kojoj se propituju pojmovi bit, bitak i biće?

- A. etika
- B. logika
- C. ontologija
- D. epistemologija

(1 bod)

2. Koji je od navedenih filozofa tvrdio kako je kretanje prijelaz iz mogućnosti u zbiljnost?

- A. Aristotel
- B. Empedoklo
- C. Parmenid
- D. Zenon

(1 bod)

3. Pozorno pročitajte iskaz.

*Kada sam se uspela na obližnju goru, uočila sam različite vrste ptica.*

Kako se naziva vrsta spoznaje koju podrazumijeva navedeni iskaz?

- A. apriorna
- B. dijalektička
- C. aposteriorna
- D. testimonijska

(1 bod)

4. Kako se prema Platonu naziva metoda spoznaje kojom se u razgovoru dobro usmjerenim pitanjima dolazi do pojmovnoga znanja?

- A. intuicija
- B. percepcija
- C. teleologija
- D. dijalektika

(1 bod)

5. Kako se naziva etičko stajalište prema kojemu moralne norme nemaju objektivnu i opću valjanost nego ovise o osobnim uvjerenjima i kulturama?

- A. etički relativizam
- B. etički apsolutizam
- C. etički univerzalizam
- D. etički intelektualizam

(1 bod)

6. Što je prema hedonističkome stajalištu najviše dobro?

- A. korist
- B. užitak
- C. umijeće
- D. dužnost

(1 bod)

7. Kako se naziva grana etike koja se bavi jezičnom i logičkom analizom moralnih iskaza i pojmova?

- A. bioetika
- B. metaetika
- C. normativna etika
- D. deskriptivna etika

(1 bod)

8. Pozorno pročitajte iskaz.

*Većina građana neke države razborito prosuđuje da je djelovanje njihove političke vlasti moralno opravdano jer pravedno uređuje načela društvene suradnje.*

Koji je pojam iz filozofije politike sadržan u navedenome iskazu?

- A. legalnost vlasti
- B. efikasnost vlasti
- C. legitimnost vlasti
- D. manipulativnost vlasti

(1 bod)

9. Kako se naziva svjetonazor i društveni pokret čiji je središnji cilj promicati i unapređivati politička, ekonomska i socijalna prava žena u svrhu ostvarenja rodne ravnopravnosti?

- A. feminizam
- B. liberalizam
- C. patriotizam
- D. nacionalizam

(1 bod)

10. Koja je krajnja svrha svih teorija društvenoga ugovora?

- A. opravdanje ratnoga stanja
- B. opravdanje prirodnoga stanja
- C. opravdanje političkoga stanja
- D. opravdanje anarhističkoga stanja

(1 bod)

## II. Zadatci povezivanja

U sljedećim zadatcima **svaki** sadržaj označen brojem povežite **samo s jednim** odgovarajućim sadržajem koji je označen slovom.

Dva sadržaja označena slovom ne mogu se povezati.

Točne odgovore morate označiti znakom X na listu za odgovore.

Svaki točan odgovor donosi jedan bod.

**11.** Svako navedeno metafizičko počelo povežite s odgovarajućim filozofom.

1. voda
  2. atomi
  3. brojevi
  4. apeiron
- 
- A. Anaksimandar
  - B. Demokrit
  - C. Empedoklo
  - D. Pitagora
  - E. Platon
  - F. Tales

(4 boda)

**12.** Svakoga navedenoga filozofa povežite s njegovim spoznajno-teorijskim stajalištem.

1. Arthur Schopenhauer
  2. Immanuel Kant
  3. John Locke
  4. René Descartes
- 
- A. kriticism
  - B. empirizam
  - C. misticizam
  - D. pozitivizam
  - E. racionalizam
  - F. voluntarizam

(4 boda)

### III. Zadatci kratkoga odgovora

U sljedećim zadacima odgovorite kratkim odgovorom (riječju, s nekoliko riječi ili jednostavnom rečenicom).  
Odgovore upišite **samo** na predviđeno mjesto u ovoj ispitnoj knjižici.  
Svaki točan odgovor donosi jedan bod.

13. Pozorno pročitajte tvrdnju.

*Svijet ovaj, isti za sve, nije stvorio nijedan bog i nijedan čovjek, nego je uvijek bio i jest i bit će vatra vječno živa koja se s mjerom pali i s mjerom gasi.*

Koji je antički filozof izrekao navedenu tvrdnju?

---

(1 bod)

14. Kako se u srednjovjekovnoj raspravi o univerzalijama naziva stajalište prema kojemu realno postoje samo pojedinačna i konkretna bića, dok su općenitosti tvorbe ljudskoga uma ili puki nazivi za više pojedinačnih bića?

---

(1 bod)

15. Kako se naziva filozofski pravac prema kojemu istinitost i valjanost neke teorije ovise o njezinoj praktičnoj korisnosti i učinkovitosti u rješavanju životnih problema?

---

(1 bod)

- 16.** Kako se u Kantovoj filozofiji nazivaju spoznaje koje su nužne, općevaljane i apsolutno neovisne o svakome iskustvu?

---

(1 bod)

- 17.** Kako se u Benthamovoj filozofiji naziva postupak prosuđivanja ispravnosti moralnoga djelovanja na temelju omjera postignute ugone i neugode?

---

(1 bod)

- 18.** Kako se naziva etička i politička vrednota javnoga poštovanja i uvažavanja osoba s čijim se mišljenjima i djelovanjima ne slažemo?

---

(1 bod)

## IV. Zadatci produženoga odgovora

U sljedećim zadacima odgovorite s nekoliko rečenica, jasno i sažeto, usmjeravajući se na ono što je bitno za zadatak.

Odgovore upišite **samo** na predviđeno mjesto u ovoj ispitnoj knjižici.

Točan odgovor donosi jedan, dva ili tri boda.

19. Ukratko objasnite kriterije dobrog ili ispravnoga moralnoga djelovanja prema aretaičkoj etici, deontološkoj etici i utilitarističkoj etici.

1. aretaička etika:

---

---

(1 bod)

2. deontološka etika:

---

---

(1 bod)

3. utilitaristička etika:

---

---

(1 bod)



**20.** Ukratko objasnite pojam prirodnoga stanja u filozofiji politike Thomasa Hobbesa, Johna Lockeja i Jeana J. Rousseaua.

1. Thomas Hobbes:

---

---

(1 bod)

2. John Locke:

---

---

(1 bod)

3. Jean J. Rousseau:

---

---

(1 bod)

## V. Zadatak esejskoga tipa

Pozorno pročitajte navedene tekstove. Prema ponuđenim smjernicama napišite esej s jasnom strukturom: uvodnim dijelom (postavljanjem teze ili hipoteze), središnjim dijelom (analizom i argumentacijom) i zaključkom (sintezom).

Tema eseja: **Vrednote demokracije – od kritike do prihvaćanja**

### Prvi tekst

(...) Pomisli naime, da se ovo dogodi s više lađa ili s jednom. Vlasnik lađe nadmašuje sve ostale u lađi veličinom i snagom, ali je nagluh, te jednako tako slabo vidi i slabo razumije pomorstvo. Lađari se među sobom svađaju za kormilarenje, svaki misli da ima on biti kormilar, a nikada to umijeće nije učio i ne može označiti svoga učitelja ni vrijeme učenja; osim toga vele, da se to umijeće i ne može naučiti, pa su gotovi sasjeci onoga, koji veli, da se može. Samo se neprestano kupe oko vlasnika broda, mole i svašta čine, da kormilo njima preda, a ako ga sami ne mogu nagovoriti nego ih preteku u tome katkada drugi, ili ih ubijaju ili bacaju iz lađe, a plemenitoga vlasnika broda omame bunikom, pićem ili čim drugim, pa lađu upravljaju sami, raspolažući sa svime, što je u njoj, te plove, pijući i gosteći se, kao što se uostalom može od takvih ljudi samo očekivati. Osim toga onoga, koji može predobiti i svladati vlasnika broda, kako bi onda oni bilo milom bilo silom bili gospodari, hvale kao sposobna lađara i kormilara i vještaka na lađi, a koji nije takav, kude ga, da je beskoristan. O pravom kormilaru nemaju ni pojma: da mu treba paziti na doba godine, vrijeme, nebo, zvijezde, vjetrove i sve, što tome umijeću pripada, ako hoće da bude zaista upravljač lađe; naprotiv što se tiče pravog umijeća kormilarjenja, bilo to milo nekim ili ne, drže, *(da nije moguće steći i umijeće za to i uvježbati se u tome)* i u isti mah dobiti posao kormilara.

– Kad bi se dakle na lađama tako događalo, misliš, da lađari na tako uređenim lađama ne bi pravoga kormilara zvali zvjezdarom, brbljavcem i beskorisnim za njih? (...).

– Tumači dakle i to, da je istina, da su najčestiji između filozofa u očima svjetine beskorisni; ali što su beskorisni, zato, reci, neka okrivljuju one, koji se njima ne će da služe, a ne čestite. Jer nije prirodno, da kormilar moli lađare, da i on vlada, ni da „mudri idu na dvorove bogataša”, nego je slagao onaj, koji je to rekao. Uistinu je prirodno, da i bogataš i siromah, ako je bolestan, treba ići u dvorove liječnikâ, i da svaki, kojemu treba vlade ide na dvor onoga, koji je sposoban vladati, a ne da vladar, koji doista iole vrijedi, podložnike moli za vlast. Nego ne ćeš pogriješiti, ako državnike, koji su sada na vladi, budeš uspoređivao s lađarima o kojima su netom govorili, a one, za koje ti kažu, da su beskorisni i brbljavi zvjezdari, s pravim kormilarima. (...)

– Kako onda dakle – rekoh ja – žive takvi ljudi i kako li je opet takvo državno uređenje? Jer očito će se takav čovjek pokazati kao stvoren za demokraciju.

– Očito.

– Što ne, najprije su tobože slobodni, i država se napunja slobode i bezstege, i dopušteno je u njoj činiti sve, što tko hoće.

- Ta veli se.
- A gdje je sve dopušteno, očito bi u njoj svatko uređivao svoj život na osobit način, koji bi mu se sviđao.
- Očito.
- Dakle bi, mislim, najviše u tom državnom uređenju nastajali svakovrsni ljudi.
- Ta kako ne bi!
- Čini se, kao da je to najljepše državno uređenje: kao šareno odijelo, svim cvijećem išarano, tako bi se i to državno uređenje, išarano svim značajima, činilo najljepše, i možda bi i njega mnogi ocijenili kao najljepše, kao djeca i žene, kad gledaju šarene predmete.
- I te kako.
- I može se, sretniče, u njemu po volji tražiti državno uređenje.
- Zašto dakle?
- Zato, što radi slobode ima sve vrste uređenja, i tko hoće uređivati državu, što smo upravo sada mi činili, čini se, da mu treba samo doći u demokratsku državu, pa izabrati onaj način, koji mu se sviđa, kao da je došao u trgovinu, gdje se prodaju sva državna uređenja. A kad je izabrao, može se dati na osnivanje.
- Svakako ne bi bio u neprilici za uzore! (...)

Prilagođeno prema: Platon, *Država*

## Drugi tekst

(...) Moraju li ljudi, naprimjer, biti pismeni prije nego što postanu demokrati? Je li za održanje demokracije nužna stanovita razina društvenoga bogatstva? Mogu li se demokracije očuvati u vrijeme nacionalne opasnosti ili rata? Tâ i gomila drugih takvih pitanja jamči nam da značenje demokracije ostaje neriješeno, te da će to, po svoj prilici, uvijek i ostati.

Povijesno su vrlo značajna nastojanja da se značenje „naroda” suzi na određene skupine: između ostalog na imućne, na bijelce, obrazovane ljude, muškarce, posjednike osobitih znanja i zanimanja, punoljetne. Mnogo govore i razna shvaćanja i rasprave o tome što treba smatrati „vladavinom po narodu”.

Prema korisnom sažetku jednog komentatora raspon mogućih stavova uključuje:

1. Da svi trebaju vladati, u smislu da su uključeni u zakonodavstvo, u opće političko odlučivanje, u primjenu zakona i u organe uprave.
2. Da svi trebaju biti osobno uključeni u donošenje presudnih odluka, to jest u odlučivanje o općim zakonima i općem smjeru politike.
3. Da su oni na vlasti odgovorni onima kojima vladaju; drugim riječima, da su im obvezni polagati račun o svom djelovanju, kao i da ih oni kojima vladaju mogu smijeniti.
4. Da su oni na vlasti odgovorni predstavnicima onih kojima vladaju.
5. Da su oni na vlasti izabrani od onih kojima vladaju.
6. Da one na vlasti biraju predstavnici onih kojima se vlada.
7. Da oni na vlasti trebaju djelovati u interesu onih kojima se vlada. (...)

Ta stajališta potječu dijelom od različitih načina opravdanja demokracije. Demokracija se brani na osnovi toga što ostvaruje jednu ili više od sljedećih temeljnih vrijednosti ili dobara: jednakost, slobodu, moralni samorazvitak, zajednički interes, privatne interese, društveni probitak, zadovoljenje potreba, efikasnost odlučivanja. Unutar povijesti sukoba tih stajališta vodi se bitka koja određuje hoće li demokracija značiti svojevrstu narodnu vlast (oblik života u kojem su građani angažirani u *samovladanju* i *samoupravljanju*) ili pomoć u odlučivanju (sredstvo da se osigura legitimitet odlukama onih izabranih na vlast za određeno razdoblje – „zastupnika”). Koliki treba biti opseg demokracije? Na koja se područja života treba protezati? Ili, alternativno, treba li demokraciju jasno ograničiti radi očuvanja nekih drugih važnih ciljeva?

David Held, *Modeli demokracije*

**Smjernice za pisanje**

U eseju odredite pojmove:

- sloboda
- jednakost pred zakonom
- vlast naroda
- legitimnost vlasti
- privatni i zajednički interesi
- opseg demokratskoga odlučivanja.

1. Objasnite smisao Platonove ironije prema demokratskome uređenju političke zajednice.
2. Objasnite zašto Platon tvrdi da upravo demokracija ugrožava stanovite vrednote političke zajednice kao što su sposobnosti nadarenih pojedinaca ili moralni integritet pojedinaca i zajednice.
3. Objasnite tezu D. Helda prema kojoj bi u demokraciji svi članovi zajednice trebali biti osobno uključeni u donošenje temeljnih političkih odluka.
4. Objasnite prema kojim se temeljnim vrednotama demokratski politički poredak razlikuje od drugih političkih poredaka.
5. Objasnite što se događa s političkom zajednicom i stanjem ljudskih prava u situacijama dokidanja demokratskoga načina odlučivanja i demokratskih institucija.

**Argumentaciju u eseju potkrijepite primjerima:**

1. uspješnih političkih reformi koje su omogućile razvoj demokracije
2. demokratskih institucija koje su potaknule razvoj ljudskih prava.

[illegible]

[illegible]

This image shows a single page from a notebook or ledger. It features approximately 20 evenly spaced horizontal blue lines across its entire width. The lines are thin and light blue, set against a plain white background. There are no margins, text, or other markings on the page.



[illegible]

Prazna stranica

Prazna stranica

Prazna stranica